

Др Звездана М. Елезовић*

Виши научни сарадник

Институт за српску културу, Приштина – Лепосавић

ЛИКОВНА УМЕТНОСТ У СРБИЈИ СЕДАМДЕСЕТИХ ГОДИНА XX ВЕКА: ЗАЈЕДНИЧКА ИЗЛОЖБА УЛУС-А, УЛУВ-А И УЛУК-А 1978. ГОДИНЕ

Апстракт: Рад анализира заједничку изложбу Удружења ликовних уметника Србије (УЛУС), Удружења ликовних уметника Војводине (УЛУВ) и Удружења ликовних уметника Косова (УЛУК), одржану у Београду 1978. године, као значајан догађај у институционалној историји ликовне уметности Србије. На основу каталога изложбе и релевантне литературе разматра се организација ликовног живота после уставних промена из 1974. године, структура изложбене поставке УЛУК-а и учешће српских уметника са Косова и Метохије. Посебна пажња посвећена је њиховом месту у оквиру изложбе и доприносу савременој ликовној сцени Косова и Метохије.

Кључне речи: изложба УЛУС-а 1978, ликовна уметност, Србија, Косово и Метохија, српски уметници, историја културе

*

Увод

Ликовни живот Србије током седамдесетих година XX века одвијао се у специфичном институционалном оквиру који је био условљен уставним и друштвеним променама унутар југословенске федерације. Након доношења Устава СФРЈ 1974. године, којим је додатно ојачан положај аутономних покрајина, и културне институције у Србији функционисале су у складу са новим организационим моделом. У области ликовне уметности то се огледало у деловању три самостална струковна удружења: Удружења ликовних уметника Србије (УЛУС), Удружења ликовних уметника Војводине (УЛУВ) и Удружења ликовних уметника Косова (УЛУК), која су окупљала уметнике са простора централне Србије, Војводине и Косова.¹ Уставне промене из 1974. године

* zvezdana.el@gmail.com

¹ Đorđe Radišić, *Likovno stvaralaštvo članova ULUS-a, ULUV-a i ULUK-a*, Katalog Likovno stvaralaštvo članova ULUS-a ULUV-a ULUK-a: Umetnički paviljon “Cvijeta Zuzorić” Beograd 25.IV - 24.V 1978, Beograd 1978, 4.

представљале су оквир за разумевање институционалног положаја покрајина и њихових организација, што се посредно одразило и на област културе.

Устав СФРЈ из 1974. године значајно је изменио уставноправни положај Социјалистичке Републике Србије проширивањем надлежности Социјалистичке Аутономне Покрајине Војводине и Социјалистичке Аутономне Покрајине Косова. Новим уставним решењима покрајине су добиле широка овлашћења у области законодавне, извршне и судске власти, као и непосредно учешће у раду савезних органа, чиме је њихов положај у великој мери приближен положају република. У литератури се указује да је оваква децентрализација утицала на слабење надлежности Републике Србије и битно изменила њен унутрашњи институционални положај у оквиру југословенске федерације.²

Након доношења устава, убрзава се иселјавање српског народа са простора Косова и Метохије, које народчито након 1966. године тече „тихо и прикривено“. Српска култура на Косову и Метохији током шездесетих и седамдесетих година XX века добија све израженији стваралачки облик. Поред развоја књижевности, науке и издавачке делатности, значајан напредак остварен је и у области ликовне уметности. Оснивање Универзитета у Приштини 1970. године представљало је важан подстицај укупном културном развоју.³

Иако су сва три удружења деловала у оквиру Социјалистичке Републике Србије, изложбена активност до краја седамдесетих година углавном се развијала засебно. Управо зато заједничка изложба чланова УЛУС-а, УЛУВ-а и УЛУК-а, одржана 1978. године у Уметничком павиљону „Цвијета Зузорић“ у Београду, представља значајан догађај у историји српске ликовне уметности. У уводном тексту каталога изложбе секретар Републичке заједнице културе Ђорђе Радишић нагласио је да „ликовни ствараоци, чланови удружења ликовних уметника Србије, Војводине и Косова први пут излажу заједно“, истичући да изложба по броју учесника и изложених дела представља једну од највећих ликовних манифестација у Србији.⁴

Изложба, међутим, није значајна само као велики изложбени догађај већ и као сведочанство начина на који је био организован ликовни живот у Србији крајем седамдесетих година. Каталог изложбе, списак учесника, избор дела и уводни текстови омогућавају реконструкцију институционалних односа између три струковна удружења, али и

² Видети: Будимир Алексић, „Устав СФРЈ из 1974. године – чинилац дезинтеграције Југославије“, *Историјски записи*, 3-4, Подгорица 2024, 101-114.

³ Зоран Аврамовић, „Историјом обликовани идентитет косовскометохијских Срба“, *Лесковачки зборник*, 64, Лесковац, 2024, 161.

⁴ Исто.

сагледавање места које су у том систему заузимали уметници са Косова и Метохије.⁵ Посебну вредност представља уводни текст дела каталога посвећеног члановима УЛУК-а, академског вајара Светомира Арсића Басаре, који приказује развој ликовне уметности у покрајини.⁶ Арсић се касније афирмисао као један од водећих српских скулптора.⁷

Предмет овог рада јесте анализа заједничке изложбе УЛУС-а, УЛУВ-а и УЛУК-а одржане 1978. године као важног сегмента институционалне историје српске ликовне уметности. Истраживање има два основна циља. Први је да се, на основу каталога изложбе и релевантне литературе, сагледа организација ликовног живота у Србији после уставних промена из 1974. године, са посебним освртом на улогу три струковна удружења. Други циљ је да се анализира учешће српских уметника са Косова и Метохије на изложби, њихова заступљеност и место које су заузимали у оквиру заједничког представљања савремене ликовне уметности Србије. У раду је као примарни извор коришћен каталог изложбе, затим уводни текстови Радишића и Басаре, као и релевантна литература. Методолошки приступ заснива се на анализи историјских извора, институционалној анализи и биографском приступу приликом разматрања учешћа појединих уметника.

Институционална организација ликовног живота у Социјалистичкој Републици Србији после Устава из 1974. године

Уставним променама које су окончане доношењем Устава СФРЈ и Устава Социјалистичке Републике Србије 1974. године значајно је измењен уставноправни положај аутономних покрајина.⁸ САП Војводина и САП Косово добиле су широка права у области законодавства, управе и правосуђа, као и сопствене уставе, скупштине и друге органе власти. Истовремено, у оквиру федералног система покрајине су стекле непосредно учешће у раду савезних институција, чиме је њихов уставноправни положај био знатно проширен у односу на претходни период.⁹

⁵ *Katalog Likovno stvaralaštvo članova ULUS-a ULUV-a ULUK-a: Umetnički paviljon "Cvijeta Zuzorić" Beograd 25.IV - 24.V 1978*, Beograd 1978, 108.

⁶ Svetomir Arsić, *Udruženje likovnih umetnika Kosova*, Katalog Likovno stvaralaštvo članova ULUS-a ULUV-a ULUK-a: Umetnički paviljon "Cvijeta Zuzorić" Beograd 25.IV - 24.V 1978, Beograd, 1978, 103.

⁷ Видети: Звездана Елезовић, „Скулптуром против ‘(Не)милосрдног анђела’“, *Баштина*, 26, Лепосавић, 2009, 351-360.

⁸ Видети: Владан Петров, *50 година Устава СФРЈ из 1974. године – процес који није окончан?*, Устав СФРЈ из 1974. године - 50 година касније, Крагујевац, 2025, 3-14.

⁹ Видети: Milica Župljanić, „Pravo na teritorijalnu autonomiju u istoriji srpske ustavnosti“, *Pravo: teorija i praksa*, 4/6, Novi Sad, 2017, 1-12.

Таква организација није се одражавала искључиво на политички и управни систем, већ и на рад бројних друштвених и културних институција. У складу са начелима социјалистичког самоуправљања, развијани су покрајински органи културе, музеји, галерије, архиви и струковна удружења, која су све више преузимала послове од непосредног значаја за културни живот својих средина. У том процесу и ликовни живот у Србији добио је специфичну институционалну организацију, која је одражавала уставно уређење.¹⁰

У области ликовне уметности деловала су три самостална струковна удружења. Удружење ликовних уметника Србије (УЛУС), основано 1919. године, представљало је најстарију и најзначајнију професионалну организацију ликовних уметника у Србији. Поред њега, у Новом Саду деловало је Удружење ликовних уметника Војводине (УЛУВ), док је у Приштини функционисало Удружење ликовних уметника Косова (УЛУК), основано 1957. године. Сва три удружења имала су сопствене органе управљања, изложбене програме, пријем нових чланова и годишње изложбе, доприносећи развоју ликовног живота у срединама у којима су деловала.¹¹

Посебно место у развоју ликовне уметности на Косову и Метохији имало је Удружење ликовних уметника Косова, које је настало у време интензивног формирања културних институција у покрајини. Према Басари, развој савремене ликовне уметности на Косову и Метохији био је тесно повезан са оснивањем Средње уметничке школе у Пећи 1949. године, Клуба ликовних уметника Косова 1957. године и Уметничке колоније у Дечанима 1958. године. Ове установе омогућиле су школовање нових генерација уметника и њихово повезивање са уметничким академијама у Београду, Загребу и Љубљани, чиме су створени услови за формирање модерне ликовне сцене на Косову и Метохији.¹²

Иако су припадала истом републичком културном простору, три удружења су највећи део својих активности организовала самостално. Изложбени програми, годишње изложбе и струковне активности најчешће су реализовани у оквиру сопствених средина, док су заједнички пројекти били знатно ређи. Управо због тога заједничка изложба УЛУС-а, УЛУВ-а и УЛУК-а, одржана у Београду 1978. године, представљала је значајан институционални искорак, јер је по први пут окупила чланове сва три удружења у оквиру једне репрезентативне изложбе.¹³

¹⁰ Видети: Милош Маринковић, *Покушај изласка из културне периферије: прилог проучавању музичког живота Косова и Приштине у социјалистичкој Југославији*, *Peripheria: културни живот, друштво и историјски процеси на ободу*, Ваљево 2026, 56-57.

¹¹ S. Arsić, *н. д.*, 103.

¹² Исто.

¹³ Ђ. Radišić, *н. д.*, 4.

Заједничка изложба УЛУС-а, УЛУВ-а и УЛУК-а као институционални пројекат

Заједничка изложба чланова Удружења ликовних уметника Србије, Удружења ликовних уметника Војводине и Удружења ликовних уметника Косова, одржана у Уметничком павиљону „Цвијета Зузорић“ у Београду 1978. године, представљала је један од најзначајнијих изложбених догађаја у културном животу Србије током седамдесетих година XX века. По први пут у оквиру једне репрезентативне изложбе представљени су чланови сва три струковна удружења, што је овом догађају дало посебан институционални и професионални значај.¹⁴

Значај изложбе препознат је већ у уводном тексту каталога, тадашњег секретара Републичке заједнице културе Ђорђа Радишића. Он наглашава да чланови удружења ликовних уметника први пут излажу заједно, истичући да изложба представља једну од највећих смотри савременог ликовног стваралаштва у Србији. Таква оцена није имала само пригодни карактер. Она је указивала на настојање да се у оквиру једног изложбеног простора представе различите средине, генерације и уметничке поетике које су деловале унутар Србије.¹⁵

У свом тексту Радишић не инсистира на разликама између три удружења, већ тежиште ставља на њихово заједничко представљање. Изложбу тумачи као прилику да се сагледају савремена кретања у ликовној уметности, разноврсност уметничких израза и резултати дотадашњег стваралаштва. Истовремено, наглашава да изложба треба да подстакне међусобно упознавање аутора и да допринесе јачању професионалних веза међу уметницима који су, иако окупљени у различитим струковним организацијама, припадали истом културном простору.¹⁶

У том смислу, изложба се може посматрати као институционални пројекат чији циљ није био само представљање појединачних уметника и њихових дела, већ и афирмација сарадње три струковна удружења. Управо зато каталог изложбе превазилази оквире класичне изложбене публикације. Поред списка аутора и репродукција радова, он садржи програмски уводни текст који образлаже концепцију изложбе, као и Басарин текст посвећен развоју савремене ликовне уметности на Косову и Метохији. На тај начин каталог истовремено документује изложбу и представља драгоцен извор за проучавање институционалне организације ликовног живота у Србији крајем седамдесетих година XX века.¹⁷

¹⁴ Исто.

¹⁵ Исто.

¹⁶ Исто.

¹⁷ S. Arsić, *н. д.*, 103.

Посматрана из данашње перспективе, изложба из 1978. године омогућава увид у структуру ликовне сцене Србије у тренутку када су три струковна удружења, задржавајући сопствену организациону самосталност, наступила у оквиру јединственог изложбеног пројекта. Управо због тога она представља значајну полазну основу за анализу заступљености појединих уметничких средина, генерација и аутора, укључујући и српске уметнике са Косова и Метохије.

Чланови УЛУК-а на изложби 1978. године

Изложбени део каталога омогућава да се, поред увида у представљена дела, реконструише и структура Удружења ликовних уметника Косова у тренутку одржавања заједничке изложбе 1978. године. За разлику од уводних текстова, који имају програмски и интерпретативни карактер, списак учесника представља непосредан историјски извор. На основу њега је могуће сагледати професионални састав удружења, заступљеност појединих ликовних дисциплина, географску распоређеност уметника и институције у којима су деловали. Управо због тога каталог не представља само изложбену публикацију већ и значајан документ за проучавање организације савремене ликовне сцене Косова и Метохије крајем седамдесетих година XX века.¹⁸

Према каталогу, на изложби је излагало педесет чланова УЛУК-а, који су своја дела представили у три основне ликовне дисциплине: сликарству, графици и скулптури. Највећи број аутора припадао је сликарству, које је било заступљено са тридесет уметника. Графичку продукцију представило је четрнаест аутора, док је у области скулптуре излагало шест вајара. Оваква структура указује да је сликарство и даље представљало најразвијенију област савременог ликовног стваралаштва на Косову и Метохији, док су графика и скулптура, иако бројчано скромније, већ биле стабилно заступљене.¹⁹

Посебну вредност каталога представља чињеница да су, поред имена аутора и назива изложених дела, наведени и њихово место рада, професионална адреса или установа у којој су били запослени. Захваљујући тим подацима могуће је сагледати географску структуру Удружења. Иако је Приштина била најзначајнији центар ликовног живота, чланови УЛУК-а долазили су и из Пећи, Призрена, Ђаковице, Дечана и Ораховца. Такав распоред сведочи да се професионална ликовна сцена није развијала искључиво у покрајинском административном центру, већ је обухватала више градова у којима су постојале образовне и културне установе способне да окупе и подрже ликовне ствараоце.²⁰

¹⁸ *Katalog*, 105-106.

¹⁹ Исто, 106.

²⁰ Исто.

Каталог омогућава и увид у професионалну структуру изложених аутора. Значајан број њих био је везан за Академију уметности у Приштини, док су поједини радили у Педагошкој академији, Средњој уметничкој школи у Пећи, гимназијама и другим образовним установама. Та околност указује да је развој савремене ликовне уметности био тесно повезан са развојем високошколских и средњошколских институција, које су истовремено представљале места образовања нових генерација уметника. У том смислу, подаци из каталога потврђују Басарину оцену да су управо образовне установе имале пресудну улогу у формирању савремене покрајинске ликовне сцене.²¹

Разноврсност изложених радова показује да је УЛУК окупљао ауторе различитих генерација и уметничких опредељења. Сам избор назива дела: Композиција, Феномен под Проклетијама, Мртва природа, Портрет, Капија, Таласи живота, Освајање новог простора, Аполонија Дафне и други, указује на тематску разноврсност изложбе. Поред традиционалних жанрова, попут портрета, мртве природе и пејзажа, били су заступљени и радови са симболичким, асоцијативним и апстрактним називима, што сведочи о присуству различитих уметничких поетика у оквиру једног удружења.²²

Репродукције радова објављене у каталогу додатно потврђују ову разноврсност. Међу изложеним делима могу се уочити различити приступи форми и композицији, од фигуративног израза и пејзажног сликарства до геометријске стилизације, експресивне деформације и апстрактних композиција. Иако каталог није замишљен као критичка анализа изложбе, репродукције омогућавају увид у визуелни идентитет покрајинске ликовне сцене крајем седамдесетих година. Оне показују да су уметници пратили савремене токове југословенске уметности, задржавајући при томе изражену тематску и стилску разноврсност.²³

Посматрана у целини, изложбена поставка УЛУК-а не оставља утисак генерацијски или стилски јединствене групе, већ професионалног удружења које окупља ауторе различитих искустава, образовања и ликовних опредељења. Управо та разноврсност представљала је једно од основних обележја његовог наступа на заједничкој изложби у Београду 1978. године. Она је истовремено сведочила о достигнутом степену институционалног и уметничког развоја ликовне сцене у покрајини.

Српски уметници у оквиру изложбене поставке УЛУК-а

Изложбена поставка Удружења ликовних уметника са Косова и Метохије на заједничкој изложби УЛУС-а, УЛУВ-а и УЛУК-а представљала је пресек савременог ликовног стваралаштва у покрајини крајем седамдесетих година

²¹ S. Arsić, *н. д.*, 103.

²² *Katalog*, 108-116.

²³ S. Arsić, *н. д.*, 103.

XX века. Међу педесет изложених аутора значајно место заузимали су и српски уметници, који су својим радовима били равноправно укључени у поставку, без посебног издвајања или тематског груписања. Према каталогу изложбе, у оквиру УЛУК-а излагало је једанаест српских аутора: шест сликара, два графичара и три вајара, што је представљало више од једне петине укупног броја излагача овог удружења.²⁴

Учешће српских уметника на изложби није било формалне природе, већ је представљало део редовне активности УЛУК-а као струковне организације. Каталог сведочи да су ови аутори били укључени у професионални живот покрајине, да су излагали заједно са осталим члановима удружења и да су својим делима представљали различите токове савремене ликовне уметности. Њихова заступљеност истовремено показује да је у оквиру УЛУК-а постојала разноврсна професионална структура, како у погледу националног састава, тако и у погледу генерацијске и стилске припадности аутора.²⁵

Најбројнију групу чинили су сликари: Миша Алексић, Зоран Фуруновић, Томислав Гарић, Светозар Каменовић, Влада Радовић и Љубиша Танасковић. Иако су припадали истој професионалној организацији, њихови изложени радови показују изражену разноврсност мотива и ликовног израза. Поред традиционалних тема, попут пејзажа и фигуралне композиције, били су заступљени и радови засновани на симболичком, асоцијативном и модернистичком приступу. Управо та разноликост представља једну од основних карактеристика изложбене поставке и потврђује да су аутори неговали самосталне уметничке поетике, формиране кроз различита образовања, професионална искуства и лична стваралачка интересовања.²⁶

Миша Алексић припадао је генерацији сликара која је афирмацију стекла током шездесетих и седамдесетих година, док су Зоран Фуруновић и Томислав Гарић својим радовима представљали савременија сликарска стремљења. Светозар Каменовић, Влада Радовић и Љубиша Танасковић изложили су дела која се, према репродукцијама у каталогу, одликују различитим приступима композицији, простору и колориту. Иако се њихови радови стилски разликују, сви они сведоче о професионално формираним ауторима који су били активни учесници савремене ликовне сцене Косова и Метохије.²⁷

Графичку уметност представљали су Зоран Јовановић и Томислав Трифић. Иако бројчано мање заступљена, графика је у оквиру изложбе имала значајно место, што је било у складу са развојем ове дисциплине

²⁴ *Katalog*, 105.

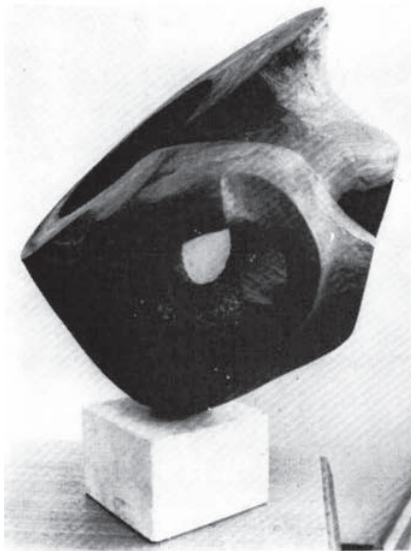
²⁵ Исто, 106.

²⁶ Исто.

²⁷ Исто.

у југословенској уметности током седамдесетих година. Изложени графички радови показују добро познавање техничких могућности медија и интересовање за савремена ликовна решења, чиме су оба аутора допринела разноврсности изложбене поставке УЛУК-а.²⁸

Посебно место међу српским излагачима заузимали су вајари Светомир Арсић Басара, Зоран Каралејић и Радослав Микетић. Њихово учешће показује да је скулптура, иако бројчано најмање заступљена дисциплина у оквиру УЛУК-а, имала значајне представнике. Басара је већ у то време био истакнути вајар и признати педагог, а његов значај за изложбу додатно је наглашен чињеницом да је био аутор текста о развоју ликовне уметности на Косову и Метохији, објављеног у каталогу. За разлику од њега, Микетић и Каралејић представљали су млађу генерацију вајара, чији су радови показивали различите приступе пластичком обликовању и односима масе и простора. Заједно посматрани, њихови радови пружали су добар увид у развој савремене скулптуре у оквиру УЛУК-а.²⁹ Уз Басару, Микетић и Каралејић припадају генерацији вајара која је поставила темеље савремене српске академске скулптуре на Косову и Метохији. Својим стваралаштвом, педагошким радом и учешћем у изложбеном животу дали су значајан допринос афирмацији скулптуре као самосталне уметничке дисциплине и формирању препознатљиве српске вајарске сцене у Покрајини током друге половине XX века.³⁰

*Слика 1 – Светомир Арсића Басара,
Композиција (Catalog, 118)*

²⁸ Исто, 115.

²⁹ S. Arsić, *н. д.*, 103.

³⁰ Видети: Звездана Елезовић, „Афирмација српских вајара на Косову и Метохији“, *Баштина*, 56, Лепосавић, 2022, 554.

Развој савремене скулптуре у Југославији током друге половине XX века обележен је постепеним напуштањем академског реализма и прихватањем модернистичких ликовних схватања. Скулптори су све више тежили синтетизованој форми, редукцији детаља и истраживању нових пластичких односа, при чему су традиционални материјали, попут камена, бронзе и дрвета, добијали нове изражајне могућности. Како је указао Лазар Трифуновић, савремена југословенска скулптура развијала се у сталном дијалогу са европским модерним токовима, задржавајући истовремено особености индивидуалних ауторских поетика. Управо у таквом уметничком окружењу стасавала је и генерација вајара која је учествовала на заједничкој изложби 1978. године.³¹

Посматрани као целина, српски уметници нису представљали издвојену стилску или генерацијску групу. Напротив, њихово учешће одражавало је разноврсност савремене ликовне сцене Косова и Метохије, у којој су истовремено били присутни различити медији, индивидуалне поетике и уметничка искуства. Њихов наступ на изложби из 1978. године треба посматрати као важан сегмент заједничког представљања савремене ликовне уметности Србије.

Закључак

Заједничка изложба УЛУС-а, УЛУВ-а и УЛУК-а, одржана у Београду 1978. године, представљала је један од најзначајнијих изложбених догађаја у Србији током седамдесетих година XX века. Као прво заједничко представљање три струковна удружења ликовних уметника, изложба је омогућила увид у достигнути ниво развоја савремене ликовне уметности у централној Србији, Војводини и на Косову и Метохији, истовремено сведочећи о институционалној организацији ликовног живота након уставних промена из 1974. године. Анализа каталога показала је да изложба није представљала само преглед актуелног ликовног стваралаштва, већ и значајан историјски документ. Њена структура, избор аутора и концепција сведоче о постојању три самостална струковна удружења која су деловала у оквиру јединственог републичког културног простора. Управо због тога каталог изложбе представља драгоцен извор за проучавање институционалне организације српске ликовне уметности крајем седамдесетих година XX века. Посебан сегмент изложбене поставке УЛУК-а чинили су српски уметници са Косова и Метохије. Њихово учешће показује да су били активни део професионалног ликовног живота покрајине и да су својим делима равноправно учествовали у представљању савремене уметности Косова и Метохије. Разноврсност њихових уметничких опредељења, заступљеност

³¹ Lazar Trifunović, „Razvojni put savremene sculpture“, *Index*, 98, Beograd 1965, 3.

различитих дисциплина и присуство аутора више генерација потврђују да није постојала јединствена стилска матрица. Егзистирао је широк спектар индивидуалних поетика које су заједно чиниле важан сегмент изложбене поставке. Посматрана из данашње перспективе, изложба из 1978. године превазилази оквир једнократног изложбеног догађаја. Она представља сведочанство једног периода у развоју српске ликовне уметности и њених институција, као и значајан извор за разумевање односа између струковних удружења и уметничких средина у оквиру Србије. У том смислу, њена вредност није само документарна, већ и историјско-уметничка, јер омогућава потпуније сагледавање организације, достигнућа и разноврсности ликовне сцене Србије крајем седамдесетих година XX века.

Објављени извори:

Katalog Likovno stvaralaštvo članova ULUS-a ULUV-a ULUK-a: Umetnički paviljon "Cvijeta Zuzorić" Beograd 25.IV - 24.V 1978, Beograd, 1978.

Литература:

Аврамовић, Зоран, „Историјом обликовани идентитет косовскометохијских Срба“, *Лесковачки зборник*, 64, Лесковац, 2024, 157-168.

Алексић, Будимир, „Устав СФРЈ из 1974. године – чинилац дезинтеграције Југославије“, *Историјски записи*, 3-4, Подгорица, 2024, 101-116.

Arsić, Svetomir, *Udruženje likovnih umetnika Kosova*, Katalog Likovno stvaralaštvo članova ULUS-a ULUV-a ULUK-a: Umetnički paviljon "Cvijeta Zuzorić" Beograd 25.IV - 24.V 1978, Beograd, 1978, 102-103.

Бјелица, Слободан, „Војводина и устав из 1974. године: од аутономије унутар Републике Србије до конституенса југословенске федерације“, *Зборник Матице српске за друштвене науке*, 153, Нови Сад, 2015, 725-738.

Елезовић, Звездана, „Афирмација српских вајара на Косову и Метохији“, *Баштина*, 56, Лепосавић, 2022, 553–562.

Елезовић, Звездана, „Скулптуром против ‘(Не)милосрдног анђела’“, *Баштина*, 26, Лепосавић, 2009, 351-360.

Župljanić, Milica, „Pravo na teritorijalnu autonomiju u istoriji srpske ustavnosti“, *Pravo: teorija i praksa*, 4/6, Novi Sad, 2017, 1-12.

Маринковић, Милош, *Покушај изласка из културне периферије: прилог проучавању музичког живота Косова и Приштине у социјалистичкој Југославији*, *Peripheria: културни живот, друштво и историјски процеси на ободу*, Ваљево, 2026, 56-57.

Петров, Владан, *50 година Устава СФРЈ из 1974. године – процес који није окончан?*, Устав СФРЈ из 1974. године - 50 година касније, Крагујевац, 2025, 3-14.

Radišić, Đorđe, *Likovno stvaralaštvo članova ULUS-a, ULUV-a i ULUK-a*, Katalog Likovno stvaralaštvo članova ULUS-a ULUV-a ULUK-a: Umetnički paviljon "Cvijeta Zuzorić" Beograd 25.IV - 24.V 1978, Beograd, 1978, 3-4.

Trifunović, Lazar, „Razvojni put savremene sculpture“, *Index*, 98, Beograd, 1965, 3.

Summary

Zvezdana M. Elezović

FINE ARTS IN SERBIA WITH ITS PROVINCES IN 1978: SERBIAN ARTISTS AT THE JOINT EXHIBITION OF ULUS, ULUV AND ULUK IN BELGRADE

This paper examines the joint exhibition of the Association of Fine Artists of Serbia (ULUS), the Association of Fine Artists of Vojvodina (ULUV), and the Association of Fine Artists of Kosovo (ULUK), held in Belgrade in 1978, as an important event in the cultural history of the Socialist Republic of Serbia. Based on the exhibition catalogue and relevant scholarly literature, the study analyzes the institutional organization of artistic life in Serbia following the constitutional changes of 1974 and considers the exhibition as the first joint presentation of the three professional associations. Special attention is devoted to the structure of the ULUK exhibition and to the participation of Serbian artists from Kosovo and Metohija, whose works formed an integral part of the association's presentation. Rather than treating them as a separate artistic group, the paper examines their contribution within the broader framework of ULUK and the contemporary visual arts scene in Kosovo. The exhibition catalogue is interpreted not only as a record of the event but also as a valuable historical source for understanding the institutional organization, exhibition practice, and cultural life of Serbia in the late 1970s.